

Korta rapporter

Får blåhakeföräldrar hjälp att mata boungarna?

OLA ARHEIMER

I en uppsats som behandlar olika strategier då flera individer än föräldrarna samarbetar vid häckningen, frågar Lennart Nilsson vilka nordeuropeiska fågelarter som kan tänkas vara berörda (Nilsson 1981). Blåhaken är en sådan art, eftersom Peiponen (1960) funnit att ungar ibland också matas av andra blåhakar än föräldrarna när de lämnat boet. Peiponen (1960) har även iakttagit främmande unga hanar med mat i näbben i omedelbar närhet av blåhakebon, men inte kunnat fastslå att matning verkligen skedd.

Det var därför inte helt överraskande att Berit Arheimer vid undersökningarna av blåhakens häckningsbiologi i fjällbjörkskogen vid Ammarnäs (65°58'N, 16°17'E), den 25 juni 1982 vid ett bo kunde konstatera att två väl utfärgade hanar och en hona matade de sju ungar, som var tre–fyra dagar gamla. Iakttagelsen ledde naturligtvis till beslut att närmare undersöka förhållandet. Den 27 färgringmärktes honan och en av hanarna, varefter studier av matningen påbörjades med hjälp av tubkikare.

Den ringmärkta hanen var mer aktiv vid boet än den omärkta. Han matade många fler gånger och körde ibland bort den omärkta från boets närhet. Under en timme på eftermiddagen den 28 juni matade t.ex. den märkta hanen 25 gånger, honan elva och den ej märkta hanen bara fyra gånger. Från och med den 29 var situationen emellertid en helt annan. Under en timme denna dag matade den ej märkta hanen 22 gånger och honan tio gånger. Den märkta hanen syntes inte till vid boet över huvud taget under den fortsatta boungtiden.

I stället påträffades den märkta hanen 200 m längre upp på fjällsluttningen, den 1 juli, vid ett tidigare ej uppmärksammat bo. Huvuddelen av kullen där kunde beräknas ha kläckts just den 29 juni. Vid dagliga besök i fortsättningen konstaterades att den aktuella hanen matade flitigt och varnade intensivt vid denna häckning så länge ungar var kvar i boet. Ingen annan hane syntes till i närheten.

För att utröna om andra fåglar än föräldrarna matade boungarna skärptes uppmärksamheten under de dagliga besöken vid övriga åtta blåhakehäckningar som

kontrollerades detta år. Vid något enstaka tillfälle sågs en ej utfärgad hane vid ett bo, dock aldrig med mat i näbben.

1984 fortsatte kikarstudierna vid blåhakebon. Hanen och honan färgringmärktes vid fyra häckningar strax efter kläckningen. Under tvåtimmarspass gjordes noggranna anteckningar över matning m.m. vid bona under sammanlagt 30 timmar, jämnt fördelade under boungtiden. I två av bona fanns det fem ungar, och i de andra två var det sex stycken. Matningsbeteendet överensstämde med tidigare redovisade erfarenheter (Arheimer 1982). Hanen och honan matade ungefär lika mycket. I början skedde matningen 20–30 gånger i timmen och under andra halvan av boungtiden dubbelt så ofta. En enda gång iaktogs en främmande blåhake i närheten av ett bo, dock utan mat i näbben.

Hur skall beteendet hos den färgringmärkta hanen år 1982 utvärderas? Var det frågan om egentlig hjälp för att föda upp ungar, eller handlade det kanske om en småtokig, dominant fågel med så stark matningsinstinkt att han trängde undan hanen vid en annan kull och matade där, tills kläckningen av hans egen kull skedde? De hittills gjorda undersökningarna rörande blåhakens häckningsbiologi i Ammarnäsområdet antyder i vilket fall inte att föräldrarna ofta får hjälp av andra fåglar med matningen av boungarna.

Ett varmt tack till Berit Arheimer, Malte Lennerstedt och Johan Palmgren för hjälpen med fältarbetet.

Summary: *Do Bluethroats, Luscinia svecica, receive help in feeding their nestlings?*

During investigations into the breeding biology of the Bluethroat in the subalpine meadow birch forest at Ammarnäs (65°58'N, 16°17'E) in 1982, it was found at one nest that two well coloured males, as well as the female, fed the young nestlings.

The more active of the two males, which was colour-ringed, stopped feeding the nestlings at this nest the same day as the eggs hatched in another nest, where he was found to be feeding the young regularly throughout the nestling period. No other male was seen feeding at this second nest.

Daily visits to eight other nests the same year confirmed earlier results (Arheimer 1982) in that no third bird was seen bringing food to the nestlings. In 1984, the males and females at four nests were colour-ringed. Throughout a total 30 hours of observation equally distributed over the nestling period, no bird other than the parents was observed with food in the neighbourhood of the nests.

Peiponen (1960) found that recently fledged young Bluethroats were seldom fed by any bird other than the parents. He also rarely found a young unpaired male with food in the immediate neighbourhood of a nest, and in which case could not establish that feeding did occur.

The investigations into Bluethroat breeding biology in the Ammarnäs area confirm the rarity of the parents receiving help in feeding nestlings. The colour-ringed male in 1982 may simply have been a very dominant bird, possess-

sing such a strong feeding instinct that he forced the parent male out of the way and fed the nestlings, until the hatching of his own clutch.

Litteratur

- Arheimer, O. 1982. Blåhakens *Luscinia svecica* häckningsbiologi i fjällbjörkskog vid Ammarnäs. *Vår Fågelvärld* 41: 249—260.
- Nilsson, L. 1981. Vad sysslar järnsparven med? Om häckningssamarbete och medhjälp vid boet. *Anser* 20: 109—114.
- Peiponen, V.A. 1960. Verhaltensstudien am Blaukelchen *Luscinia s. svecica*. *Ornis Fennica* 37: 69—83.
- Ola Arheimer, *Magasinsvägen 58, 681 00 Kristinehamn*

Nötskrikor repar korn

PÅR SANDBERG & REIDAR WALLENGAARD

Nötskrikornas *Garrulus glandarius* favoritföda är som bekant ekollon även om det i flera handböcker står att fågeln i stort sett är allätare. Då och då äter nötskrikorna tydligen också säd vilket inte minst nedanstående visar.

Den 14 september 1986 satt sju—åtta nötskrikor uppradade på gårdesgårdsstörar intill en kornåker vid Ubbhults kapell i Halland. Vid närmare betraktande såg vi att ett par av fåglarna satt och åt på något som de höll fast med fötterna. Det föreföll vara något ljust, stort och fransigt. Snart förstod vi vad det var, då en av fåglarna gjorde en sväng ut över åkern, ryttlade över säden, knep ett ax med näbben och flög tillbaka till sin stolpe för att börja bearbeta maten. Några andra nötskrikor flög upp med sitt "byte" i en närliggande tall för att äta det där. Vid fyra—fem tillfällen såg vi manövern upprepas. Det verkade inte som om maten gömdes undan, utan den konsumerades direkt.

I litteraturen finns sparsamma uppgifter om att nötskrikor äter säd. Sälunda skriver Sven Nilsson (1858) att nötskrikan gör stor skada på mogna sädesfält som gränssar till skogslundar. I en särskild not talas t.o.m. om att bönderna i Sverige och Norge klagar över denna förlust av skörden. I *Våra Fåglar i Norden* (Curry-Lindahl m.fl. 1963) berättas att man under augusti ibland kan se nötskrikor komma flygande med hela sädesax i näbben. Denna trafik föregår den intensivare perioden under september och oktober då ekollonen mognat och hamstringen inför vintern sätter igång. Jean Dorst (1974) anger att nötskrikor kan skada sädd genom att gräva, eller rycka upp småplantor, något som också omnämns av andra författare.

Även om det alltså finns en del uppgifter om sädesätande nötskrikor i litteraturen har vi inte funnit något

omnämmande av den ovan nämnda furageringsmetoden, d.v.s. ryttlande över stråna och så ett knipsande i toppen med näbben.

Summary: *Jays, Garrulus glandarius, harvesting barley in flight.*

On 14 September, 1986, 7—8 Jays were seen snatching ears of barley with their beaks from a field near Ubbhult, Halland. The birds were sitting on poles near the field, and on several occasions were observed making short flights, hovering over the field for a second or two, and snatching a head of barley before returning to the poles to eat. The grain was apparently not cached, but consumed at once. This particular method of food procurement does not appear to be mentioned in the literature.

Litteratur

- Dorst, J 1974. *The life of birds*. New York.
- Curry-Lindahl, K. m.fl. 1963. *Våra Fåglar i Norden, Bd IV*. Andra upplagan. Stockholm.
- Nilsson, S. 1858. *Skandinavisk fauna. Fåglarna, Bd I*. Tredje upplagan. Lund.

*Pär Sandberg, Strandridaregatan 24, 414 72 Göteborg
Reidar Wallengaard, Karl Gustavsgatan 19, 411 25 Göteborg*

Radannonser

**För medlemmar. Köp, sälj, byt!
Nu avgiftsfria småannonser.**

Uthyres: Rum. Falsterbo. 95:—/bädd, inkl. riklig frukost. Tel. 040-47 19 59.

Säljes: Handbuch der Vögel Mitteleuropas, band 1—9 plus kompendium. Pris: 5000:—. Eric Öhman, tel. 036-784 94.

Uthyres: Stugor, s. Öland, intill kusten. Tel. 0485-650 26.

Köpes: Kikare, Zeiss 30 x 60 Mono. Tel. 016-13 57 31.

Säljes: Birds of the Western Palearctic (Cramp m.fl.). Vol. 1 & 2, 745:— för båda. Jim Sundberg, tel. 08-93 94 82 (kv.), 08-726 76 48 (dagtid).

Säljes: Parabol, 80 cm; rullbandsp. Grundig TK 3200 hifi; 2 mikrofoner + div. extra utr. 4 800:—. Tel. 031-87 17 59.

Köpes: Jan Lindblad: I ugglemarker. Tel. 0514-109 58.

Säljes: Speltele 500 mm. Tokina; ev. med kamerahus. Tel. 0515-183 75.